

MINTAQAVIY IQTISODIYOTDA QISHLOQ XO‘JALIGI KOOPERATSIYALARINING ROLI VA ISTIQBOLLARI

Turopova Nigora

Termiz davlat universiteti o‘qituvchisi

nturopova@tersu.uz

Panjiyev Bekzod Azamat o‘g‘li

Termiz davlat universiteti, Iqtisodiyot va turizim fakulteti, iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo‘yicha) yo‘nalishi 3-22-guruh talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada mintaqaviy iqtisodiyotda qishloq xo‘jaligi kooperatsiyalarining ahamiyati va ularning rivojlanish tendensiyalari tahlil qilingan. Kooperatsiyalar orqali hosildorlikni oshirish, resurslardan tejankor foydalanish va qishloq aholisining daromadlarini ko‘paytirish imkoniyatlari yoritiladi. Shuningdek, mavjud muammolar va istiqbolli rivojlanish strategiyalari ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar. Qishloq xo‘jaligi, kooperatsiya, hosildorlik, mintaqaviy iqtisodiyot, resurslarni boshqarish.

Abstract

This article analyzes the importance of agricultural cooperatives in the regional economy and their development trends. Through cooperatives, the possibilities of increasing productivity, efficient use of resources and increasing the income of the rural population will be highlighted. Existing problems and prospective development strategies were also considered.

Keywords. Agriculture, cooperation, productivity, regional economy, resource management.

KIRISH

Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyotning asosiy sektorlaridan biri bo‘lib, u mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlash va eksportni kengaytirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Mintaqaviy iqtisodiyotda qishloq xo‘jaligi kooperatsiyalari ushbu sohaning samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Kooperatsiyalar dehqonlar va fermerlar o‘rtasida kooperatsiyani kuchaytirib, mahsulot sifatini yaxshilash, resurslardan oqilona foydalanish va qiymat zanjirini yaratishda muhim vosita hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Kooperatsiyalarni rivojlantirish bo'yicha xalqaro tajribalar yoritilgan ilmiy manbalar ko'plab muhim xulosalarni beradi. Masalan, FAOning hisobotlari qishloq xo'jaligi kooperatsiyalari kichik fermerlar uchun samarali ishlab chiqarish va bozor imkoniyatlarini yaratishini ko'rsatadi. O'zbekistonda esa kooperatsiyalarni rivojlantirishni rag'batlantirish uchun qator qonunchilik hujjatlari, jumladan, "Qishloq xo'jaligi kooperatsiyasi to'g'risida"gi qonun qabul qilingan.

Tadqiqotda quyidagi usullar qo'llanildi:

Statistik tahlil: Qishloq xo'jaligi kooperatsiyalarining iqtisodiy ko'rsatkichlari (hosildorlik, daromad) tahlil qilindi.

Komparativ tahlil: Mintaqaviy iqtisodiyotda kooperatsiyalar muvaffaqiyati xalqaro va mahalliy tajriba asosida taqqoslandi.

Suhbatlar: Fermerlar va kooperatsiya rahbarlari bilan o'tkazilgan intervyular asosida amaliy muammolar va ehtiyojlar o'rganildi.

Jadval va grafik: Ma'lumotlar jadval va grafik ko'rinishida taqdim etildi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida aniqlangan muhim natijalar:

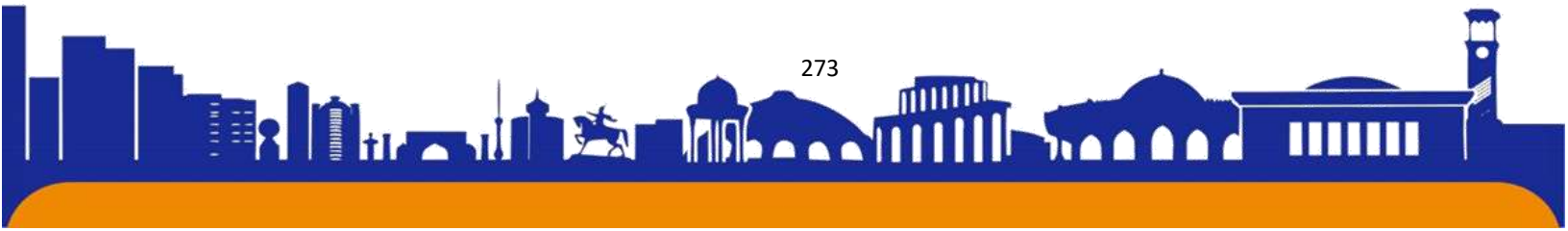
Logistika imkoniyatlari: Samarali transport va logistika tizimi klasterlarning eksport hajmini 20–25% ga oshirishga yordam bergan. Ayniqsa, Samarqand viloyatidagi klasterlar logistika markazlariga yaqinligi sababli xalqaro bozorga tez va sifatli mahsulot yetkazmoqda.

Bozor diversifikatsiyasi: Toshkent viloyatida klasterlar tomonidan eksport geografiyasi 15 ta yangi davlat bilan kengaytirildi, bu klasterlar uchun yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratgan.

Innovatsion yondashuv: Texnologiyalarni joriy qilish mahsulotlarning tannarxini 12–18% ga pasaytirishga, sifatini esa sezilarli darajada oshirishga imkon berdi.

1-jadval. Toshkent viloyatidagi kooperatsiyalar faoliyatining asosiy ko'rsatkichlari

Ko'rsatkich	2020-yil	2023-yil	O'sish (%)
-------------	----------	----------	------------

Hosildorlik (sentner/ga)	40	55	37.5
Kooperatsiya ishtirokchilari soni	200	320	60
Mahsulot eksporti (mln AQSh dollari)	15	25	66.7

Natijalar Toshkent viloyatidagi kooperatsiyalarda hosildorlik va eksport ko'rsatkichlarining sezilarli o'sishini ko'rsatmoqda. Kooperatsiyalarni rivojlantirish qishloq xo'jaligi mahsulotlari sifatini yaxshilash va bozor imkoniyatlarini kengaytirishda hal qiluvchi omil bo'ldi.

XULOSA

Qishloq xo'jaligi kooperatsiyalari mintaqaviy iqtisodiyotda hosildorlikni oshirish va qishloq aholisi daromadlarini ko'paytirish uchun samarali vosita ekanligi isbotlangan. Ularni rivojlantirish uchun quyidagilar zarur:

Moliyaviy qo'llab-quvvatlash: Fermerlarga kredit va subsidiyalar taqdim etish.

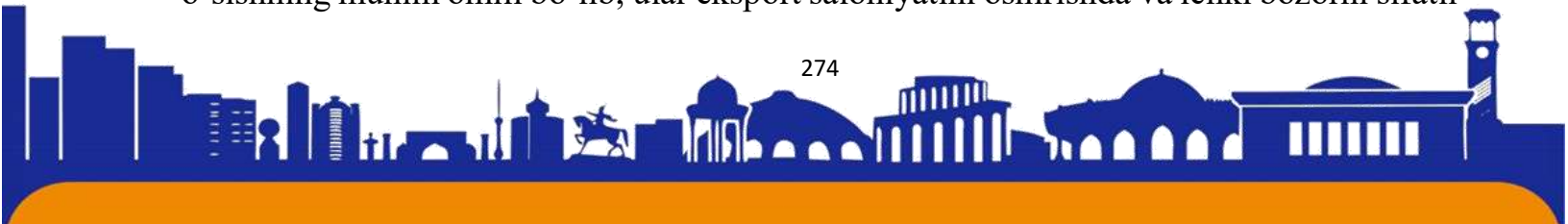
Texnologiyalarni joriy etish: Zamonaviy texnika va uskunalar bilan ta'minlash orqali hosildorlikni oshirish.

Bozor integratsiyasi: Kooperatsiyalar mahsulotlarini ichki va tashqi bozorlarga olib chiqishda yordam berish.

Ta'lim va malaka oshirish: Kooperatsiya ishtirokchilari uchun trening va seminarlar tashkil etish.

Kelajakda qishloq xo'jaligi kooperatsiyalarini rivojlantirish qishloq hududlarida barqaror iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi va milliy oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlaydi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, sanoat klasterlarining rivoji mintaqaviy iqtisodiy o'sishning muhim omili bo'lib, ular eksport salohiyatini oshirishda va ichki bozorni sifatli

mahsulotlar bilan ta'minlashda samarali vositadir. Kelgusida quyidagi yo'nalishlarda chora-tadbirlarni amalga oshirish muhim:

Klasterlarda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish;

Ekologik toza ishlab chiqarish usullarini rag'batlantirish;

Davlat va xususiy sektor hamkorligini mustahkamlash.

Ushbu tavsiyalarni amalga oshirish orqali mintaqalar o'rtasida iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish va barqaror rivojlanish jarayonlarini jadallashtirishga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. FAO (2023). Agricultural Cooperatives and their Role in Regional Development.
2. O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi ma'lumotlari (2023).
3. Bekmurodov, A. (2021). Qishloq xo'jaligi kooperatsiyalari: nazariya va amaliyot. TDIU nashriyoti.

